

**Co-funded by
the European Union**

AKTIVUJÍCÍ SCÉNÁŘ HODINY
vypracovaný v rámci projektu
„INOVACE V ŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ“

TÉMA:

**Ruské fake news proti Ukrajině a EU – informační válka
(Příklady dezinformací jako prvku geopolitické strategie)**

1. Cíle hodiny

Žák:

- rozumí, co je informační válka a čím se liší od běžné dezinformace,
- umí uvést příklady ruských fake news namířených proti Ukrajině a Evropské unii,
- rozpoznává hlavní geopolitické cíle, které stojí za dezinformačními kampaněmi,
- zná základní fact-checkingové nástroje v Polsku, Česku, na Slovensku a v EU,
- rozvíjí kritické myšlení, schopnost analýzy obsahu a spolupráce ve skupině.

2. Cílová skupina

Žáci základních škol

3. Výukové metody

- Brainstorming
- Mini-přednáška s příklady
- Skupinová práce (analýza fake news)
- Řízená diskuse
- Individuální reflexe
- Volitelný kvíz / rychlá vzdělávací hra

Projekt spolufinancovaný Evropskou unií

**Co-funded by
the European Union**

4. Učební pomůcky / zdroje

- Projektor nebo interaktivní tabule
- Karty s příkladovými fake news (2–3 pravdivé zprávy, 2–3 fake news ruské propagandy)
- Infografika: „Cíle a mechanismy informační války“
- Flipchart a fixy
- Fact-checkingové stránky:
 - Polsko: Demagog.org.pl, Konkret24
 - Česko: Manipulátoři.cz, Demagog.cz
 - Slovensko: Demagog.sk, Infosecurity.sk
 - EU: EUvsDisinfo.eu, EDMO.eu

5. Průběh hodiny (čas: 45 minut)

1. Úvod – co je to informační válka? (5 min)

Forma: brainstorming

Průběh:

Učitel zahajuje hodinu otázkami:

- Slyšeli jste někdy pojem „informační válka“? Co by to mohlo znamenat?
- Je možné bojovat nejen pomocí zbraní, ale také informací?
- Mohou falešné zprávy vyvolat podobné následky jako vojenské akce – např. paniku, chaos, nepřátelství mezi lidmi?
- Jaké příklady zpráv o válce na Ukrajině jste viděli na internetu nebo v televizi, které se zdály nepravdivé či přehnané?

Učitel zapisuje asociace žáků na tabuli, aby je využil v další části hodiny.

Odborné informace (k ústnímu sdělení nebo ve formě plakátu):

Informační válka jsou cílené akce vedené v médiích a na internetu, kde se informace stává zbraní. Namísto střel se používají slova, obrazy, nahrávky a fake news k ovlivnění způsobu myšlení, emocí a rozhodování celých společností.

Informační válka může fungovat několika způsoby:

- **Uvádění v omyl** – vytváření falešných zpráv, které zkreslují obraz událostí.
- **Setí nedůvěry** – způsobování, aby lidé přestali věřit vládám, médiím nebo mezinárodním organizacím.
- **Podněcování strachu a hněvu** – vyvolávání silných emocí, které ztěžují klidné uvažování a podporují agresi vůči určitým skupinám (např. uprchlíkům).

Projekt spolufinancovaný Evropskou unií

**Co-funded by
the European Union**

- **Manipulace veřejným míněním** – ovlivňování rozhodnutí států, voličů či mezinárodních institucí bez použití vojenské síly.

V případě války na Ukrajině ruská propaganda využívá fake news, aby:

- oslabila důvěru ve vedení Ukrajiny a EU, líčila je jako zkorumpované nebo bezmocné,
- rozbila jednotu mezi státy EU, šířila falešné zprávy o sporech a „zradě spojenců“,
- prezentovala Rusko jako oběť nebo „ochránce míru“ a Ukrajinu jako „agresora“,
- odrazovala od humanitární pomoci, opakovala fake news o údajných hrozbách ze strany uprchlíků nebo o zneužívání mezinárodní pomoci.

Informační válka může být stejně nebezpečná jako vojenské akce, protože ovlivňuje politická rozhodnutí, vztahy mezi národy a každodenní chování lidí – může např. odrazovat od pomoci obětem války nebo podněcovat konflikty mezi komunitami v různých zemích.

2. Definice a příklady (10 min)

Forma: mini-přednáška + ústní kvíz

Definice (k představení na slajdu nebo plakátu):

- **Informační válka** – systematické používání falešných, zmanipulovaných nebo jednostranných informací jako nástroje politického nebo vojenského vlivu. Jejím cílem není jen oklamat příjemce, ale také vyvolat chaos, společenské rozdělení a oslabit protivníka bez použití zbraní.
- **Propaganda** – sdělení, které prezentuje jednu stranu konfliktu či problému, často používá emotivní jazyk, polopravdy a stereotypy, aby přesvědčilo lidi k určitým názorům nebo činům. Může být používána v médiích, na internetu i v populární kultuře.
- **Ruská dezinformace** – falešné nebo zmanipulované zprávy vytvářené a šířené na internetu, v televizi či na sociálních sítích s cílem:
 - očernit Ukrajinu a její vedení,
 - oslabit důvěru v Evropskou unii a NATO,
 - podněcovat strach a nepřátelství vůči válečným uprchlíkům,
 - odrazovat západní státy od finanční a vojenské podpory Ukrajiny.
- **Propagandistické narativy** – opakující se vzorce zpráv používané v ruské dezinformaci. Příklady:
 - „Ukrajina je zkorumpovaný a zkrachovalý stát“,
 - „EU plánuje útok na Rusko a využívá Ukrajinu jako loutku“,
 - „Ukrajínští uprchlíci jsou nebezpeční, berou pracovní místa a ohrožují obyvatele EU“,
 - „Rusko se jen brání a bojuje za mír“.

Projekt spolufinancovaný Evropskou unií

**Co-funded by
the European Union**

Příklady (k analýze ve třídě):

1. **Fake news:** „Ukrajina plánuje použití biologických zbraní proti civilistům“
 - mnohokrát vyvráceno OSN a WHO, žádné důkazy, cíl: vyvolat strach, ukázat Ukrajinu jako agresora.
2. **Fake news:** „Evropská unie nutí členské státy přijímat nebezpečné uprchlíky z Ukrajiny“
 - manipulace emocemi a strachem, žádné důkazy o „nebezpečnosti“, cíl: vyvolat neochotu pomáhat obětem války.
3. **Pravdivá informace:** „EU přijala program finanční a humanitární podpory pro válečné uprchlíky“
 - potvrzeno prohlášením Evropské komise, dostupné v oficiálních zdrojích EU.
4. **Propagandistický narativ:** „Rusko vede speciální operaci, aby se bránilo před hrozbou ze strany NATO“
 - příklad dezinformace ospravedlňující vojenskou agresi, mnohokrát vyvráceno zprávami OSN a nezávislých pozorovatelů.

Ústní kvíz (3–4 min):

Učitel klade žákům otázky:

- Je každá senzační zpráva o válce pravdivá?
- Jaké signály mohou naznačovat, že máme co do činění s propagandou?
- Proč se některé fake news opakují v různých médiích, i když už byly vyvráceny?
- Která z uvedených informací pochází z důvěryhodných zdrojů (např. EU, OSN, WHO)?

3. Skupinové cvičení – „Je to součást informační války?“ (15 min)

Forma: práce ve skupinách 3–5 osob

Cíl cvičení: rozvíjení schopnosti rozpoznávat propagandu a fake news využívané v geopolitických aktivitách, analýza jejich cíle a emocí, které mají vyvolat.

Instrukce pro učitele:

1. Rozděl třídu na 3–5členné skupiny.
2. Dej každé skupině sadu 4 titulků nebo příspěvků (2 pravdivé informace z oficiálních zdrojů EU, OSN, WHO, 2 stylizované jako ruská propaganda).
3. Poskytni žákům tabulku k doplnění se sloupci:
 - Obsah zprávy
 - Pravdivá nebo falešná?
 - Jaké emoce vyvolává?
 - Možný politický / geopolitický cíl

Projekt spolufinancovaný Evropskou unií

**Co-funded by
the European Union**

- Varovné signály

Úkol pro skupiny:

1. Přečtete si všechny 4 zprávy.
2. Vyberte ty, které vypadají jako fake news spojené s informační válkou (např. manipulace, propagandistické sdělení).
3. Odůvodněte výběr, uveďte, jaké prvky svědčí o manipulaci (např. chybějící zdroje, emotivní jazyk, rozpor s oficiálními zprávami).
4. Pojmenujte emoce, které má daná zpráva vyvolat (např. strach z uprchlíků, hněv na vládu, nedůvěru vůči EU).
5. Určete potenciální geopolitický cíl – proč by někdo mohl takové sdělení vytvořit (např. oslabení podpory pro Ukrajinu, vyvolání rozdělení v EU).
6. Zapište výsledky do tabulky, kterou vyplní každá skupina.

1. Sada 4 titulků / příspěvků

Dva pravdivé – z oficiálních zdrojů EU / OSN / WHO:

1. „EU vyzývá Izrael, aby vpustil humanitární pomoc do Pásma Gazy“
– Oficiální stanovisko Evropské komise k otázce přístupu humanitární pomoci pro civilisty v Pásmu Gazy a apel na dodržování mezinárodního práva. *Eunews*
2. „Průzkum Eurostat: přeprava zboží v EU roste po silnici na úkor železnice“
– Výsledky studie ukazující, že v EU roste silniční doprava a klesá železniční, což ovlivňuje plnění Cílů udržitelného rozvoje OSN. *Eunews*

Dva stylizované jako ruská propaganda:

3. „Putin obviňuje Litvu z toho, že je ‘nacistický stát’ — pokus o ospravedlnění agrese“
– Narativ opakující kremelskou rétoriku, naznačující, že Litva je pseudonacistický stát, aby se ospravedlnily vojenské akce. *The Sun+2*
4. „Rusko využívá AI a falešná média k zaplavování společností manipulací“
– Ačkoliv to zní jako varování, jde o sdělení stylizované jako ruský narativ, líčící Západ jako tvůrce dezinformací. Ve skutečnosti popis ruských propagandistických aktivit známých jako „Operation Overload / Matryoshka“. *WIRED*

Tabulka k doplnění

Můžeš ji poskytnout skupinám ve formě tisku A4 nebo interaktivní tabulky v digitálním dokumentu:

**Co-funded by
the European Union**

Obsah zprávy	Pravdivá nebo falešná?	Jaké emoce vyvolává?	Možný politický / geopolitický cíl	Varovné signály
-------------------------	-----------------------------------	---------------------------------	---	----------------------------

Pokyny pro žáky

- **Obsah zprávy** – přepište titulky nebo zkratěte text příspěvku.
- **Pravdivá nebo falešná?** – posuďte, zda jde o informaci z oficiálního zdroje, nebo o potenciální propagandu/faleš.
- **Jaké emoce vyvolává?** – např. strach, hrdost, zlost apod.
- **Možný politický / geopolitický cíl** – např. vyvolání nedůvěry vůči NATO, ospravedlnění vojenských akcí apod.
- **Varovné signály** – typické znaky propagandy, např. použití slov „nacistický“, absence důkazů, emotivní jazyk, zobecnění, manipulace fakty.

Diskuse výsledků (5 min)

- Každá skupina prezentuje své závěry (2–3 min).
- Učitel shrnuje:
 - Fake news během války jsou nástrojem politického a vojenského vlivu.
 - Mají vyvolávat konkrétní emoce, aby formovaly společenské postoje (např. strach z uprchlíků, zlost na pomoc Ukrajině).
 - Rozpoznání varovných signálů (chybějící zdroje, anonymní citace, rozpor s jinými zprávami, opakující se narativy) je klíčové v boji proti propagandě.

Projekt spolufinancovaný Evropskou unií

**Co-funded by
the European Union**

4. Diskuse: Jak se bránit informační válce? (8 min)

Forma: moderovaná debata ve třídě

Průběh:

Učitel zve žáky k diskusi, zdůrazňuje, že informační válka je stejně nebezpečná jako vojenské akce, protože ovlivňuje emoce, rozhodnutí a vztahy mezi národy. Během debaty povzbuzuje žáky, aby své odpovědi zdůvodňovali a uváděli příklady (bez odkazů na lokální politické konflikty).

Otázky pro žáky:

- Proč se ruské fake news šíří tak rychle? (např. jsou senzační, opakují se na sociálních sítích, vyvolávají emoce).
- Jaké emoce se nejčastěji využívají v propagandě válečné? (strach, hněv, nenávist k určitým národům, nedůvěra k úřadům).
- Je každá kontroverzní zpráva o válce fake news? (vysvětlení rozdílu mezi těžkou pravdou, propagandou a lží).
- Jak můžeme ověřit, zda je zpráva o konfliktu pravdivá? (hledání ve více nezávislých zdrojích, využívání fact-checkingových portálů).
- Které organizace a portály pomáhají bojovat proti válečné dezinformaci v EU, Polsku, Česku a na Slovensku?
 - **EDMO** (<https://edmo.eu>) – Evropské digitální mediální observatorium
 - **EUvsDisinfo** (<https://euvsdisinfo.eu>) – databáze ruských dezinformací
 - **Demagog** (<https://demagog.org.pl> / <https://demagog.cz> / <https://demagog.sk>) – ověřování faktů
 - **Manipulátoři.cz** (<https://manipulatori.cz>) – analýza propagandy v českých médiích
 - **Infosecurity.sk** (<https://infosecurity.sk>) – zprávy o ruské informační válce v regionu

Odborné informace pro učitele (k závěru):

- Informační válka jsou plánované akce – tvorba a šíření falešných obsahů, které mají ovlivnit nálady ve společnosti, politická rozhodnutí a dokonce destabilizovat státy.
- Fake news jsou vytvářeny tak, aby vyvolávaly silné emoce (strach, hněv, pocit ohrožení), což způsobuje, že se šíří rychleji než pravdivé zprávy.
- Obrana proti informační válce spočívá v:
 1. Ověřování informací ve více nezávislých zdrojích.
 2. Využívání fact-checkingových portálů a oficiálních sdělení mezinárodních institucí.
 3. Nesdílení neověřeného obsahu, i když vyvolává silné emoce.

Projekt spolufinancovaný Evropskou unií

**Co-funded by
the European Union**

4. Uvědomění si, že ne každá „senzační zpráva na síti“ je pravda – propaganda využívá emoce, aby nás ovládala.

5. Shrnutí a reflexe (7 min)

Forma: individuální práce + společný seznam ve třídě

Průběh:

1. Individuální cvičení

Každý žák zapíše do sešitu nebo na lístek svou odpověď alespoň na jednu z následujících vět:

- „Pochopil/a jsem, že informační válka...“
- „Nejvíce podezřelé na ruských fake news je...“
- „Než zprávu o válce nasdílím, ověřím...“
- „Dnes jsem se dozvěděl/a, že dezinformace může...“
- „Teď už vím, že emotivní zprávy o válce...“

Po krátké chvíli učitel požádá dobrovolníky o přečtení odpovědí (nebo anonymní přilepení lístků na tabuli, aby je všichni viděli).

2. Vytvoření společného seznamu

Na základě reflexí žáků třída připraví „5 zásad obrany proti informační válce“.

Příklad seznamu může vypadat takto:

1. Ověřuj zdroj a autora informace – používej důvěryhodná, oficiální média a instituce.
2. Porovnávej zprávy v různých médiích, i mezinárodních (EU, OSN, nezávislé tiskové agentury).
3. Hledej důkazy – nevěř „tajným dokumentům“, senzačním nahrávkám či anonymním výrokům bez potvrzení.
4. Nesdílej obsah, který vzbuzuje pouze strach, hněv nebo nenávist – to je častý mechanismus válečné propagandy.
5. Využívej fact-checkingové portály a oficiální stránky unijních, ukrajinských a mezinárodních institucí (např. EDMO, EUvsDisinfo, Demagog, StopFake).

Závěry učitele (odborné shrnutí):

Projekt spolufinancovaný Evropskou unií

**Co-funded by
the European Union**

- Informační válka je reálným nástrojem konfliktu, který ovlivňuje emoce, rozhodnutí i mezinárodní politiku.
- Ruská propaganda využívá falešné zprávy, zmanipulované obrázky, deepfake a konspirační teorie k oslabení jednoty společností EU a k odrazování od pomoci Ukrajině.
- Nejlepší obranou je kritické myšlení, ověřování informací, používání více zdrojů a vyhýbání se rychlému sdílení emotivního obsahu.

6. Slovník pojmů – informační válka a propaganda

Pojem	Definice
Informační válka	Využívání informací a fake news jako zbraně za účelem ovlivnění nepřítele a společnosti.
Propaganda	Jednostranné, emotivní sdělení, jehož cílem je přesvědčit příjemce k určitým názorům.
Ruská dezinformace	Falešné zprávy vytvářené s cílem oslabit podporu Ukrajiny a destabilizovat EU.
Propagandistický narativ	Opakující se vzorec falešných zpráv se stejným cílem a obsahem.
Fact-checking	Proces ověřování pravdivosti informací v nezávislých zdrojích.

7. Metodický průvodce pro učitele

1. Výběr příkladů

- Používej fiktivní nebo neutrální fake news, inspirované skutečnými případy ruské propagandy (např. falešné zprávy o uprchlících, údajné vojenské akce, falešné dokumenty).
- Vyhýbej se drastickým, šokujícím obsahům (např. fotografie obětí války, brutální scény), které by mohly žáky traumatizovat.
- Vybírej zprávy, které lze ověřit v otevřených fact-checkingových zdrojích (EUvsDisinfo, StopFake, Demagog, Infosecurity.sk).

2. Přizpůsobení obsahu věkové skupině

- Používej jednoduché definice pojmů jako „informační válka“, „propaganda“, „falešný narativ“ – vyhýbej se příliš složitému politickému nebo vojenskému jazyku.
- Využívej vizuální materiály:
 - titulky a krátké příspěvky ze sociálních sítí,
 - mapky znázorňující šíření informací,

Projekt spolufinancovaný Evropskou unií

**Co-funded by
the European Union**

- infografiky ukazující mechanismy propagandy (např. „jak vzniká válečný fake news“).
- Zařazuj příklady z různých zemí (PL, CZ, SK, EU, UA), aby bylo vidět, že dezinformace je společný problém.

3. Moderování diskuse

- Povzbuzuj žáky k otázkám a pochybnostem, např. „Odkud to víme?“, „Lze to ověřit?“.
- Ved' žáky k samostatným závěrům, např. srovnáváním téže zprávy v různých zdrojích (polská, ukrajinská, evropská média).
- Dbej na vyváženost emocí ve třídě – téma je náročné, vyhýbej se hodnocení, místo toho žádej argumenty a vysvětlení.
- Zdůrazňuj, že válečná dezinformace působí na emoce, ale rozhodnutí je třeba stavět na ověřených faktech.

4. Bezpečné prostředí

- Vysvětli žákům, že každý může podlehnout propagandě – není to důvod ke studu, ale signál, že je třeba se učit ověřování informací.
- Dej žákům prostor vyjádřit emoce související s válkou – nepřerušuj je a nehodnot' jejich výroky.
- Pokud se objeví náročné otázky (např. o obětech války, traumatu uprchlíků), je možné je přenést do rozhovoru s pedagogem či odborníkem, aby byla zajištěna emocionální podpora.

5. Doplnkové materiály

- Připrav:
 - mapu východní Evropy – k ukázání rozsahu informačních aktivit,
 - časovou osu (např. hlavní události války a s nimi spojené fake news),
 - úryvky vyvrácených fake news z fact-checkingových portálů (EUvsDisinfo, StopFake, Demagog.sk, Infosecurity.sk).
- Můžeš využít krátká vzdělávací videa (např. z European Digital Media Observatory), která ukazují, jak vzniká a šíří se válečná propaganda.

6. Rozšíření hodiny – mini-projekt ve třídě

- **„Mapa informační války“** – žáci ve skupinách shromažďují příklady válečných fake news z různých zemí (Polsko, Česko, Slovensko, EU).
- Analyzují jejich cíle, emotivní jazyk, zdroje a vliv na veřejné mínění.
- Výsledný produkt: plakát nebo multimediální prezentace ukazující, jak propaganda ovlivňuje myšlení společnosti a jaké zásady obrany lze uplatnit.

**Co-funded by
the European Union**

8. Vědecké a vzdělávací zdroje (mezinárodní a unijní)

- **EDMO – European Digital Media Observatory**
<https://edmo.eu>
- **EUvsDisinfo – projekt Evropské služby pro vnější činnost**
<https://euvsdisinfo.eu>
- **NATO StratCom Centre of Excellence – zprávy o ruské propagandě**
<https://stratcomcoe.org>
- **UNESCO – Media and Information Literacy**
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000192971>
- **Demagog.org.pl (PL)**
<https://demagog.org.pl>
- **Manipulátoři.cz (CZ)**
<https://manipulatori.cz>
- **Demagog.sk (SK)**
<https://demagog.sk>
- **Infosecurity.sk – analýzy ruské dezinformace v regionu**
<https://infosecurity.sk>

